

Op zoek naar de klank van de 17de eeuw

INTERVIEW
JOHAN HOFMANN

- Groninger klavecimnist doet onderzoek naar oud instrument
- Peter de Grote Festival morgen van start

Door Paul Herruer

Groningen In 1603 reisde Jan Pieterszoon Sweelinck naar Antwerpen om voor de stad Amsterdam een klavecimbel te kopen bij de bekende bouwersfamilie Ruckers. Dat bijzondere instrument is nu nagebouwd voor Johan Hofmann, die er morgenavond, op de eerste dag van het Peter de Grote Festival het eerste officiële concert op zal geven. "Ik heb het gevoel dat ik nu dichterbij de klaviermuziek uit de zeventiende eeuw kom", zegt de Groninger klavecimnist.

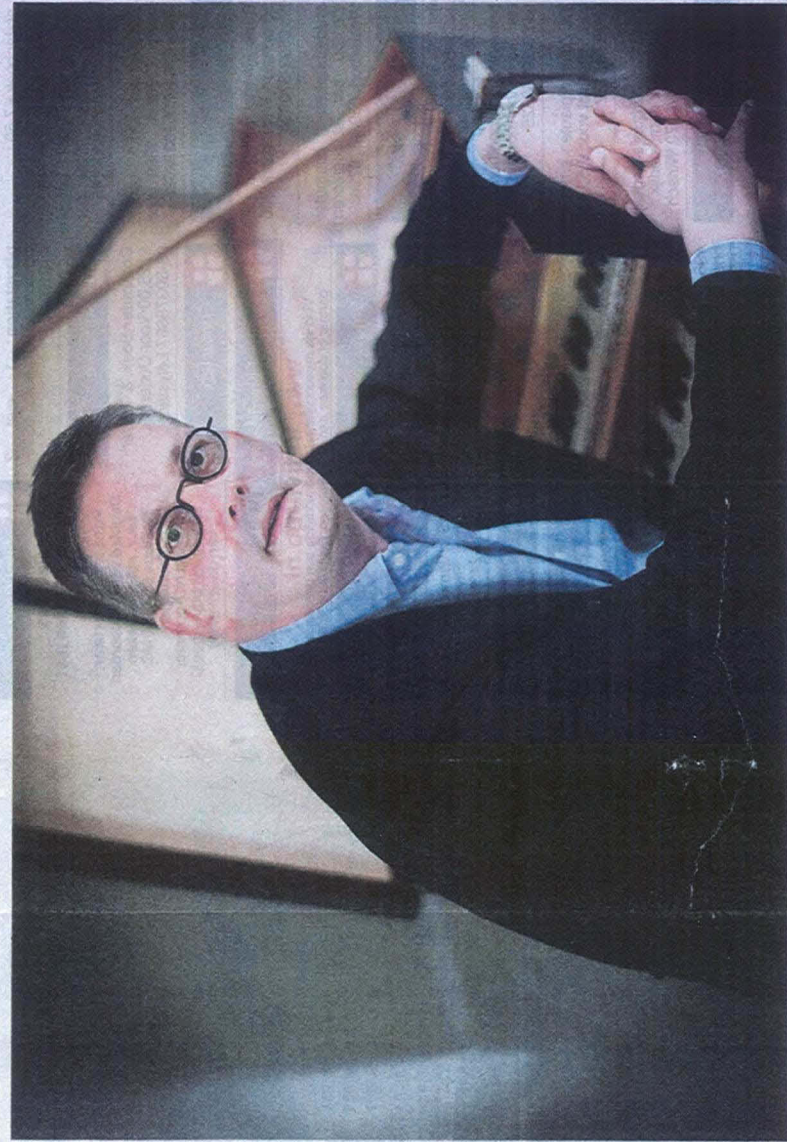
Op het eerste gezicht lijkt het een gewoon klavecimbel met twee klavieren. Maar de toetsenborden zitten niet recht boven elkaar, zoals je verwacht, en het onderklavier klinkt een volle kwart lager dan het bovenste. Het gaat hier om een zogeheten transpositieklavecimbel, een type dat alleen in Antwerpen gebouwd werd en waarvan bekend is dat alle

grote klaviercomponisten tot 1650 - Sweelinck, Scheidemann, Reincken, Buxtehude, Bull, Frescobaldi en Froberger - het gekend, bezeten of bespeeld hebben. Bovendien werd het ook gekocht in adellijke en koninklijke kringen, vaak om cadeau te geven.

Hofmann hoopt al doende te ontdekken waarom de familie Ruckers deze merkwaardige instrumenten bouwde. "Daar zijn allerlei theorieën over, maar we weten niets zeker", zegt hij. Met zijn onderzoek hoopt Hofmann zijn mastertitel te behalen. "Klavecimbels hadden in die tijd gewoon een klavier, alleen Ruckers bouwde dit tweemanualige type. Er is gezegd dat met het onderklavier makkelijk zangers begeleid kunnen worden in omlaag getransponeerde muziek, maar elke musicus in die tijd kon zonder hulpmiddelen een kwart lager spelen. Dat kan dus geen wezenlijke reden zijn. Bovendien weten we dat die instrumenten vaak niet bij vocale muziek gebruikt zijn."

Hofmann hoopt al spelende het muzikale raadsel op te lossen en te ontdekken wat dit type instrument voor de klaviermuziek van de zeventiende eeuw betekent. "Wat goed genoeg was voor de groten uit die tijd moet goed genoeg zijn voor mij, dacht ik. Inmiddels heb ik gemerkt dat muziek tot 1650 er anders op gespeeld moet worden dan we op een latertype klavecimbel gewend zijn. Deze Ruckers heeft bijvoorbeeld bredere toetsen, de aanslag is iets steviger en de klank is veel voller omdat het dikkere snaren heeft - dat is allemaal origineel. Al spelende ontdek je dat je niet zomaar over de toetsen kunt racen, je moet het tempo aanpassen."

"Bij Sweelinck vind je nogal veel toonladderfiguren en op dit instrument moet je daar met je vingerzettingen lijnen mee maken en niet alleen riedels omhoog of omlaag", heeft Hofmann inmiddels ondervonden. "Bovendien merk je dat in de vollere klank van die dikke snaren polyfone muziek heel mooi wordt, omdat alle stemmen gelijkwaardig klinken in alle liggingen. Ook zit er een luitregister op dat heel anders is dan op klave-

cimbels uit de achttiende eeuw. Daar resulteert dat in een dof ploenkje, hier worden de snaren dan aangetokkeld door dik rendierleer wat een veel grotere klank geeft. Bovendien kan het zo ingeschakeld worden dat je in de bas het luitregister gebruikt en in de hoogste niet, of omgekeerd. Het levert allerlei nieuwe mogelijkheden op."

Beide klavieren gebruiken in een stuk - zo-

als op latere klavecimbels - lukt niet. "Dan moet je schizofreen zijn, omdat je dan in twee toonsoorten moet spelen", zegt Hofmann. Hij is verguld met het nieuwe instrument, dat wegens sponsoring bij de aanschaf Hanzze-klavecimbel gedoopt is. "Het is een ontdekkingsstocht waar nog wel meer uit zal komen. Ik zou zeggen: luister hiernaar en hoor hoe mooi het is."

Concert Johan Hofmann speelt morgenavond in de Synagoge in Groningen op het Hanzze-klavecimbel muziek van o.a. Sweelinck, Scheidemann, Bull, Froberger en Frescobaldi. Aanvang 20.15 uur, toegang 23 euro. Op 11 november geeft hij een concert in de Lutherse Kerk in Groningen met muziek van Sweelinck.

**pete
de grote
festival**

◀ Johan Hofmann bij zijn nieuwe Hanzze-klavecimbel. Foto: Jan Willem van Vliet

”
Wat goed
genoeg
was voor
de groten
uit die tijd
moet goed
genoeg
zijn voor
mij